

הציונות של יהדות מרוקו

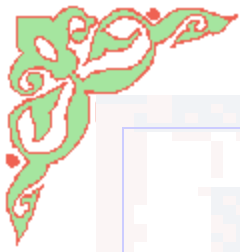

על הציונות שלי במרוקו

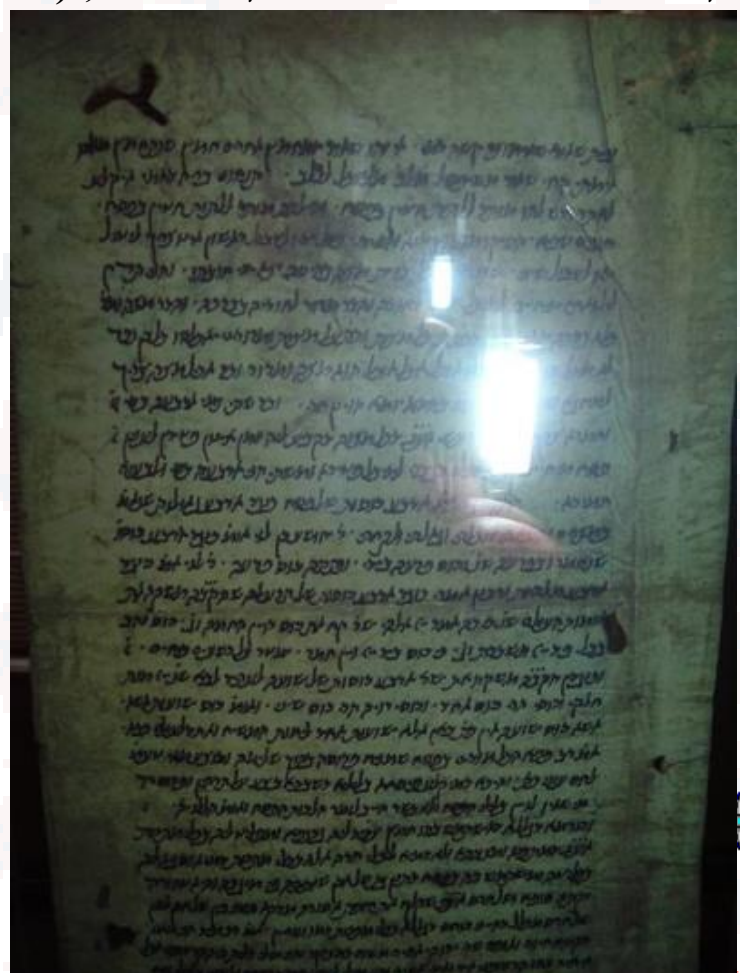
הציונות של יהדות מרוקו

לפני שנגיע לפעילות בתנועת דרור במרוקו , חשוב לדעת מה הם השורשים של הציונות במרוקו , שגרמו לי להיות בתנועת דרור שלנו נזכר על היהדות במרוקו החל מהמאה ה 7 מגירוש ספרד , עד העלייה הציונית לארץ ישראל .

החיים בספרד לפני הגירוש

תמונות מביקור שלי במוזיאון, יהדות חרונה בספרד, בו יש תיעוד של החיים היהודיים, לפני הפגיעה של הכמורה ביהודים ולפני כל הניסיונות שיהודי ספרד התנסו בהם, ע"י האינקוויזיציה, לאחר מכן כמובן הגירוש האכזר ע"י האינקוויזיציה, (בהתאם לאישור האפיפיור ברומא בשנת 1478),

המשפחה הגיעה מספרד למרוקו

בשנת 1492

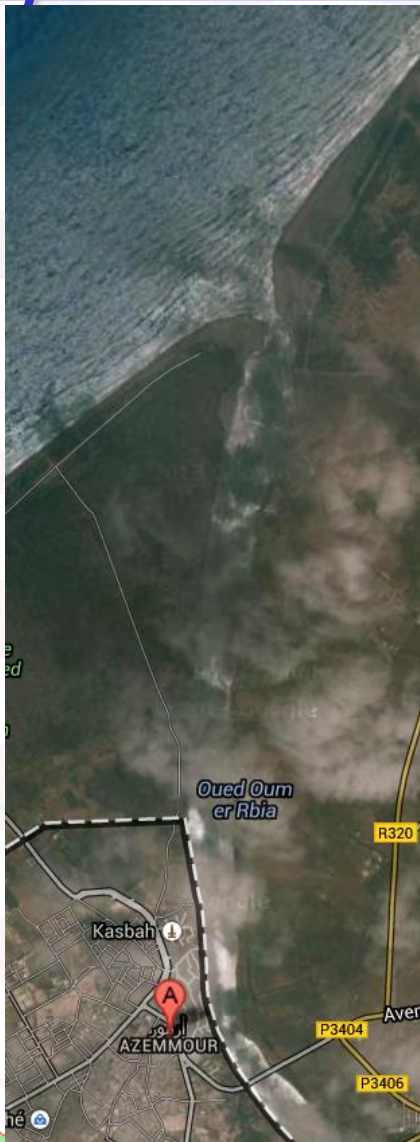
הגירוש של המשפחה מצד אימי
דרך מצרי גיברלטר
ובהמשך היבשה לעיר פס
המסלול שעשה הרמב"ם

בשנת 1498

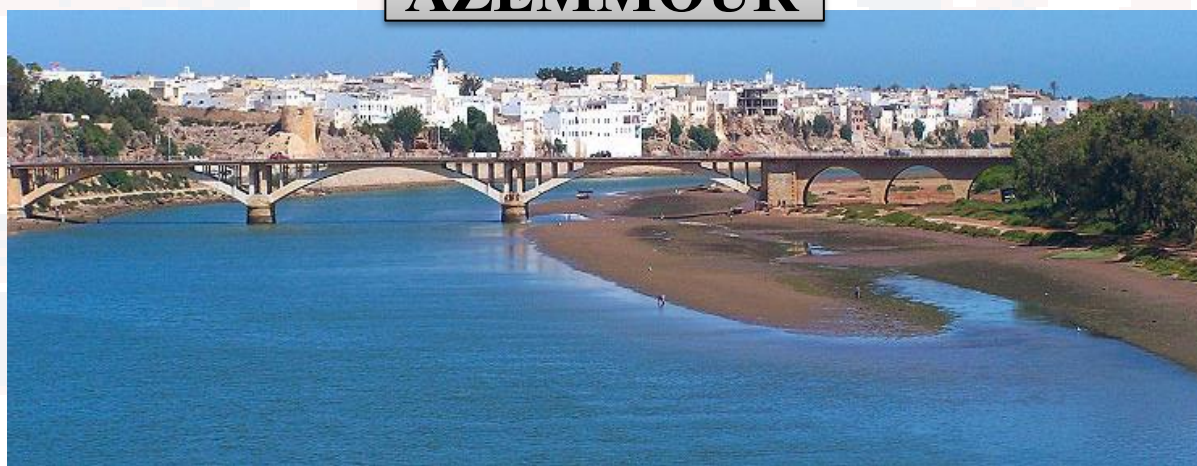
הגירוש של המשפחה מצד אבי
דרך האוקיאנוס האטלנטי
לעיר אזימור, דרך פורטוגל

המשפחה הגיעה מספרד למרוקו

AZEMMOUR

המשפחה הגיעה מספרד למרוקו

AZEMMOUR

המשפחה הגיעה מספרד למרוקו

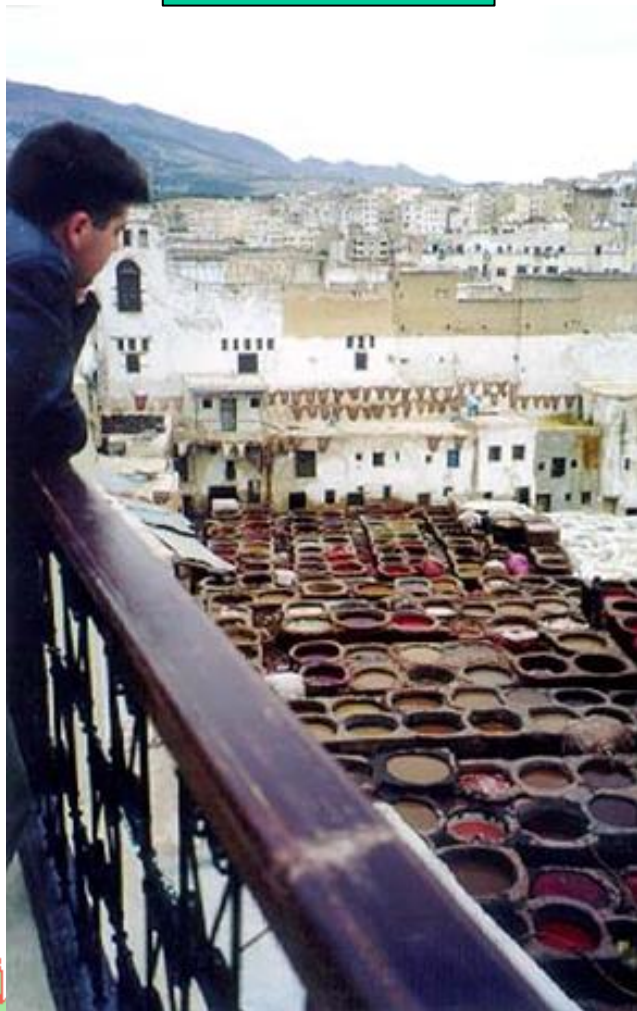

FES

המשפחה הגיעה מספרד למרוקו

FES 2000

FES 1912

יהדות מרוקו

שורשי היישוב
היהודי במרוקו
מתחילים במאה הראשונה
לספירה

במאה ה 7 צמחה בפאס
הקהילה היהודית
החשובה.

יהדות מרוקו

מהמאה התשיעית
ואילך הפכה פאס
למרכז תורני,
עם חכמים ידועים.
במאה ה-12 סבלו היהודים
מ"אל-מווחדין"
במאה ה-14, התחילו
להתאושש ממצבן.

יהדות מרוקו

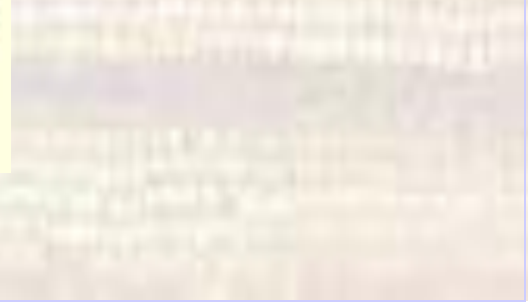
יהדות מרוקו המודרנית
נבנתה על בסיס
ההגירה, מתחילת הפרעות
בספרד 1391
הגירוש הגדול 1492
סבלו מקשיי קליטה
אך התאקלמו
עם השפה המקומית.

יהדות מרוקו-

רוב היהודים במרוקו
עסקו במלאכות
ובמסחר, היו אזורים בהם
היה להם מונופול
בערים הייתה תחרות עם
עם מוסלמים
היהודים היו חזקים בצורפות,
חייטות
ועבודות נחושת.

יהדות מרוקו -

שנה טובה!

Yehoshua Ra'hamim Dufour-Gompers et Modia <http://www.modia.org> vous offrent ce nouveau tableau de Michele Doubior pour adresser vos voeux de Rosh hashana a vos amis.

הייתה שכבה של עשירים
שעבדו עם המלך
במסחר , אפילו בקשרי
מסחר עם חוץ.

היהודים היו גרים במלאח
רובע יהודי סגור
בחסות המלך או
השליט המקומי.

יהדות מרוקו -

1862 התחילה רשת
החינוך היהודית בנתה
צרפתית. alliance
בתקופה הצרפתים
נהנו היהודים מהמודרניזציה
המואצת והשתלבו בה יותר.
כאשר הגיעו הצרפתים למרוקו
גם רשת O.R.T בנתה
קזבלנקה ב"ס עם פנימייה

יהדות מרוקו

מצבת קברה של סוליקה הצדקת

הצדיקה סוליקה - 1817-1834

הייתה נערה יהודייה בת 17 ,
שהתגוררה בטנג'יר.
אחד משכניה המוסלמים התאהב
בה וביקש להעבירה על דתה
ולשאתה לאישה. הנערה סירבה.
האיש סיפר למושל העיר שהנערה
התאסלמה ושבה ליהדותה ,
זאת עברה שלפי חוקי האיסלאם
דינה מוות.

יהדות מרוקו-

מצבת קברה של סוליקא הצדקת

סוליקא נקברה בבית הקברות היהודי בפאס והפכה לסמל של גבורה יהודית על קידוש השם.

הצדיקה סוליקא -1817-1834

המושל חס עליה והעביר אותה לארמון הסולטן בפאס, אלא שאז חשק בה אחד מבני המלך.

אמרה הנערה:

“אין כסף וזהב, עושר וכבוד מלכים ששווים בערכם לאלוקי האמת ולתורתו הקדושה.”

כאשר סירבה - עונשה נגזר -למוות בחרב

יהדות מרוקו

1945 גברה הפעילות הציונית
והתחילה העלייה לארץ.
1954-56 היה גל עוד גל של
עלייה.

ב1956 עם קבלת העצמאות,
קיבלו היהודים באופן חוקי שוויון
זכויות,
למרות זאת היה עוד גל של עלייה
בשנות השישים.

ספרים עתיקים

ברשותי יש ספרים עתיקים של

הסבא שלי

כתבי יד על רפואה

כמו כן ספר של רפאל המלאך שהודפס

במאה ה 19 ברוסיה

והגיע למרוקו

להלן מספר דפים דוגמאות מהספרים

75

גאון המלך יעקב

בית אשכול
ברקם בר

לשון ישראל מכל צרה וצוקה - בספר הזה נקטנו
 יענוה על כל צרה שלא תבוא ויבא הצדיקים
 המפורסמים בעולם ז"ע, וגם קצת מה שיש
 להודיעו וצוקהו וישיב
 יתן להרבה מחלות, ורפואות
 מאותן אצילות השותפות המפורסמות
 של לשון ישיבת ישיבת המלך
 המלכות בפני
 עניניו

ועתה קראו
 שמה בעלמאמרו
 דרע"א - 75

Софери „Рафаель Гамлохъ“ авторъ
 т. в. авторъ статьи популярн. гатимы и зак.
 Сол. Раввина
 Собрание лек. автора и др.
 Вилнетъ

ספר

רפואת האדם

אות א

אבן אם יש אבנים בבני טעיים בכליות או בכיס או בנרד. מטלה שתקח
עין ולא תחלוב אותה ג' ימים ונ' לידות ואח"כ יחלבו אותה.
ותיבת אחד החליבה ליתן לתולה לשהות החלב החם. ומה יתוצנו
האבנים (פ"א):

אבן מטלה אם יצא סן התולה אבן עם השתן. יכהוש האבן הישב
וישהה האבן מעורב באיזו משקה. ולא תצטק עד אבן
בקרב (פ"א):

אבן רפואת לערב במים קף קמח, מרונק, כאדק"י ולשתות. גן יעשה
ג"פ ביום אחד האכילה:

אבן רפואת לשתות בכל בקר אליבא ויקנא עשר מיפות, סקראפאין
טוב מעורב בחלב:

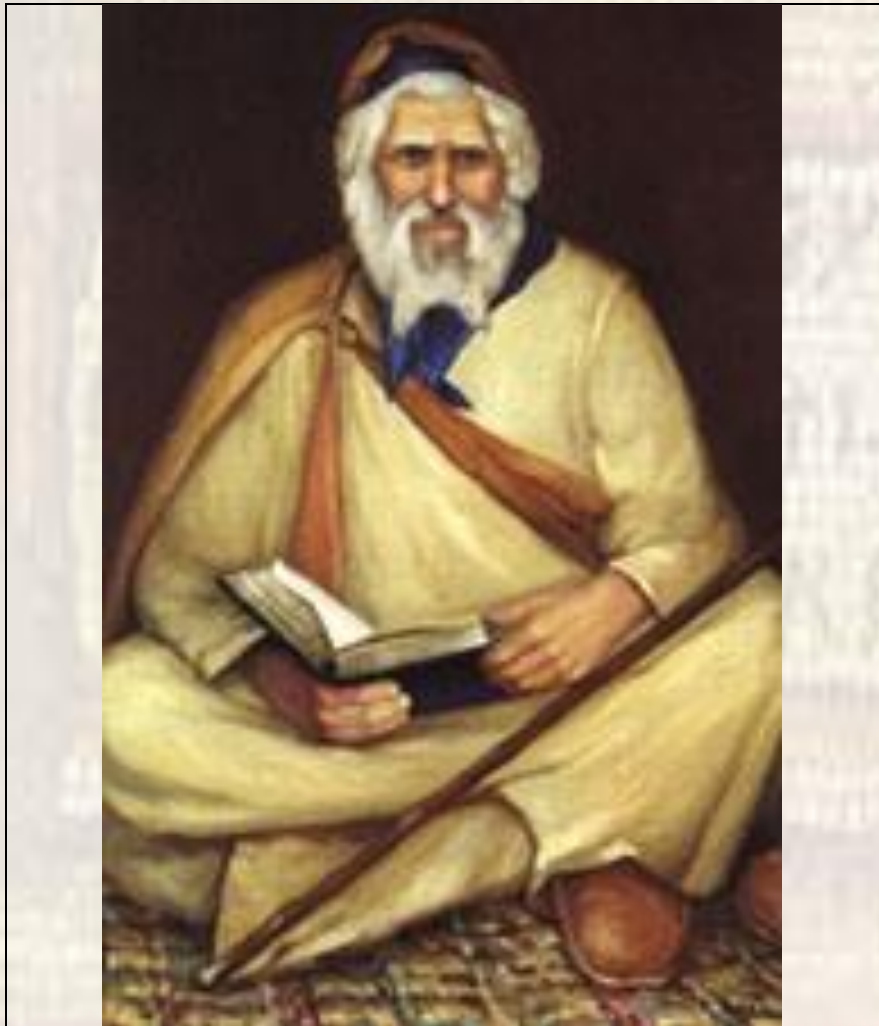
אבן לאבנים בכל סקוס שהם רפואת לקנות באפטיק עשב הנקרא
בלשון לומין, פלאקעם לאוואנדול"י ולבשל ביון טוב ושתות
כף יין בכל בו שעת ויעיל בעוהש":

אבן רפואת לקחה זרע של שום ולשתות במים ויהי טוב ביון כ"ד
שעות. ואח"כ ישחה המשקה בערך ג', גלעילר"י ליום. ועל חצי
נראה זרע שום יוכל ליתן ג', גלעילר"י כ"ס, או ג', גלעילר"י יין (פ"א):

אבן רפואת לקחה א' ליפרא כרפס הנקרא פינצוזשאק. או ליפרא צנון
חצי ליפרא חרוין. ולבשל כל זה ביחד עם ג' קווארט ק"ט בקרדית
סאפה עד י"ב שעות. אח"כ המנן המיך ע"י ספר. וישתה התולה מנה
בערך ג' גלעילר"י ליום. ובאם קשה עד התולה לשתות המיך ויכל לערב
בהם מעט, סאליק-סאק"י (פ"א):

יהדות מרוקו

הערצת קדושים בקרב יהודי מרוקו

הנושא של הקדושים בקרב יהדות מרוקו הוא נושא נרחב ומעניין, הנושא ממשיך להתפתח גם בארץ,

יששכר בן עמי מאוניברסיטת ירושלים
כתב ספר

הערצת קדושים

בקרב

יהודי מרוקו

יש רשימה של כל הצדיקים במרוקו
ע"פ מחקרים שנעשו ע"י צרפתים

יהדות מרוקו -

דוגמא איך צדיק הראה את עצמו

באזימור, בשנת 1850 הסבתא של אבי ז"ל ישנה בצהרים כאשר הצדיק רבי אברהם מול נס הופיע בחלום ואמר לה :

“תגידי לבעל טחנת הקמח המוסלמי שיעזוב

את המקום כי המקום קדוש הוא “

בעל הטחנה לא שמע בקול הסבתא

למחרת מת הפרד.

ככל שהתעלם מהאזהרות של הסבתא

כך מתו לו עוד בהמות .

ללא ברירה בעל התחנה ברח מהמקום

הסבתא ביקשה מהנערות העיירה להדליק נרות

ולהתפלל , כל מה שביקשו התגשם

השמועה יצאה לעיר הגדולה קזבלנקה

והמונים זרמו בכל סוף שבוע לצדיק.

יהדות מרוקו -

מתוך 1/4 מיליון יהודים שהיו
ב-1948 - נותרו אלפים בודדים במרוקו.

חלק נכבד, היגר לצרפת וקנדה
והחלק הגדול עלה לארץ.

עלו יהודים מכל האזורים במרוקו:
יהודי האטלס והכפרים.

היהודים העירוניים.

לכולם היה מניע ציוני דתי.

למרות ההגירה, מרוקו היא המדינה

הערבית היחידה בה מכהנים עד היום

יהודים בתפקידי מפתח. כמו כבעבר כן

היום - הקשר המיוחד של היהודים עם

בית המלוכה נמשך.

הציונות של סבא לוי הלוי

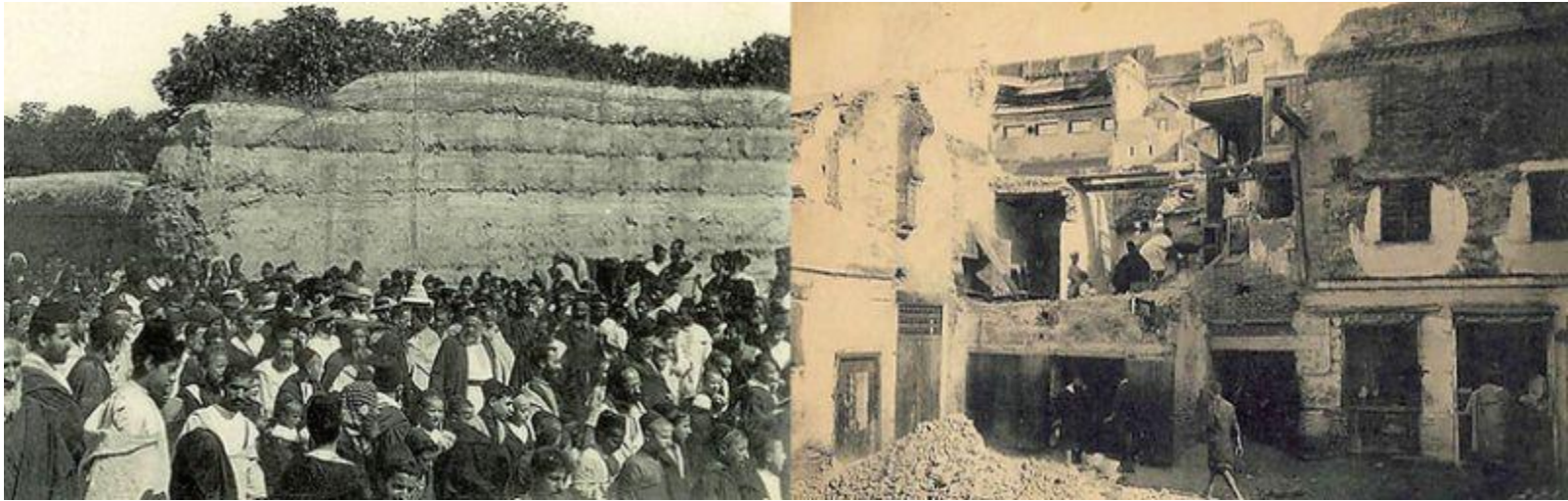
הקשר של משפחתי לארץ ישראל אופייני לקהילה של יהודי מרוקו

הקשר בין ארץ ישראל – ציון – ירושלים לבין משפחתי, מתחיל מסיפורו של סבי ז"ל – לוי הלוי: שעשה מאמץ לעלות לארץ עוד בשנת 1867, עליה דרך ארצות המגרב, מצרים עד לירושלים, צפת או טבריה, כך עשה הרב בן עטר - הסבא של הנשיא יצחק נבון מאזימור במרוקו בשנת 1860.

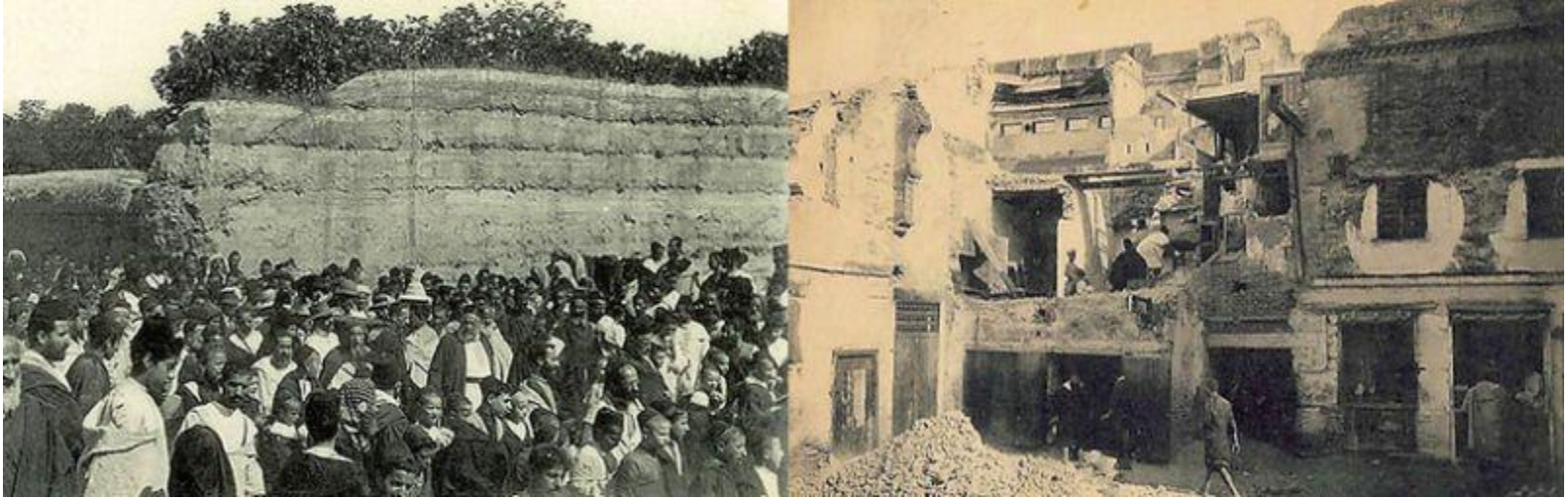
על הסבא שלי : ימין לוי, שברח מהפרעות בעיר פס 1912

לפני כ 100 שנים, הסבא שלי מצד אימא שלי בשם ימין לוי, התגורר בעיר פס במרוקו באושר ועושר, עם תרבות יהודית עשירה יחד עם משפחתו, עד שיום אחד, או ליתר דיוק בתאריך 16 באפריל 1912, נאספו מאות ערבים אל מול שכונת ה-"מלאח" בפאס. התלהמו ופרצו את השערים של המלאח ועשו פרעות ביהודים התמימים וחסרי ההגנה. כי הסולטן בעיר והשלטון הצרפתי התעלמו מהפורעים הערבים ששרפו את בתי הכנסת והשחיתו ספרי תורה בכוונה ובזעם.

על הסבא שניצל וברח מהפרעות בעיר פס במרוקו

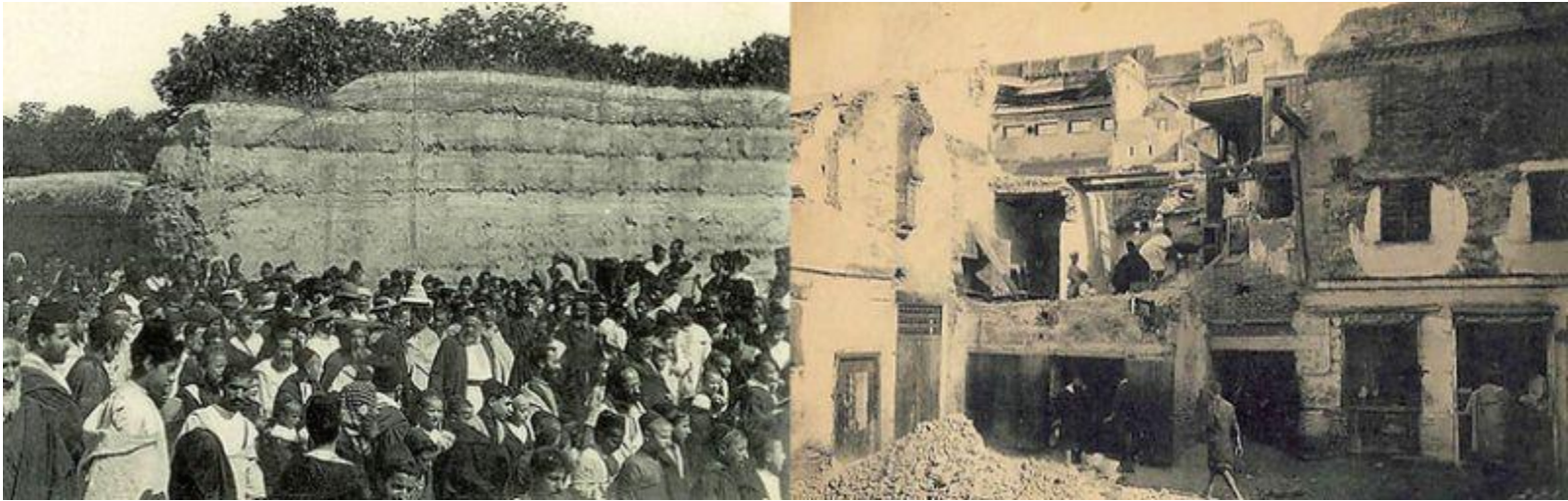

עשרות יהודים נהרגו ובין ההרוגים הייתה משפחתו של סבא שלי ימין לוי , הפורעים רצחו את אשתו ואת ילדיו והוא ברח מהמקום והגיע לעיר מרקש בה היה שליט ערבי אחר בשם גלאווי , שנתן הגנה ליהודים .. כך ניצל סבא שלי. בו במקום הרבנים של העיר מראקש , הבינו את מצבו של סבא ימין ושידכו לו את סבתא שלי חנינה ואימא שלי נולדה כבכורה של המשפחה החדשה .

על הסבא שניצל וברח מהפרעות בעיר פס במרוקו

כן, השנאה הדתית והפוגרומים היו גם במרוקו, אך לא מלמדים אותם בבתי הספר בארץ, כמו הפוגרום באותה תקופה ב "בקישינב".

גם בפוגרום בפס היו זוועות ונערות יהודיות יפות נמכרו, לכן אפשר לראות גם היום בעיר פס, ערביות לבנות עם עניים בהירות.

התנועה הציונית במרוקו

במרוקו קמו האגודות הציוניות הראשונות רק בשנת 1900 ,

הראשונה הוקמה ע"י הרב ליאון חלפון בשם " שיבת ציון " אחרי כן היו עוד אגודות נוספות במספר ערים במרוקו , לאגודה של העיר סאפי היה קשר עם תיאודור הרצל עד מותו בשנת 1904

הרצל שלח לעיר סאפי חומר ואת ספרו "מדינת היהודים" , הם שלחו להרצל מכתב נגד תוכנית אוגנדה , כי ליהדות מרוקו , ארץ ישראל הייתה מעבר לפתרון זמני לפוגרומים שהיו באירופה .

בשנת 1926 נפתח מועדון להפצת השפה העברית , קרן קיימת לישראל התחילה לגייס תרומות בבתי הכנסת .

התנועה הציונית במרוקו

סיפור אהבה במשפחתי , עם קצין אמריקאי

1942 , הקשר בין יהדות מרוקו לעולם החופשי חודש רק לאחר נחיתת צבאות בנות הברית בחופי מרוקו (ובעיר רבאט בה נולדתי ושם נוצר קשר בין בת דודתי לקצין יהודי אמריקאי שבדקו לו את המילה אם הוא בטוח יהודי , התחתנו והיום יש להם נכדים ונינים באמריקה).

הגיע שליח ראשון מארץ ישראל , יצר קשר עם המנהיגות היהודית שהייתה דתית , כי לא היה קיים ולא היה ידוע שיש אפשרות לחילוניות בכלל , הם התחילו להקים תנועות הכשרה והגרעין הראשון הוקם בבית אורן כאן בארץ בשנת 1945 , שנת לידתי .

התנועה הציונית במרוקו

הבריחה מעיר הבירה רבאט בגיל 6 לעירייה אזימור

1951, בגיל 6 כאשר היה טרור בעיר רבאט ולאחר שנרצח צורף יהודי בחנות הזזהב שלו במדינה, אבי שהיה השכן שלו, הסיק מסקנות, בדק מצב והגיע למסקנה שצריך לחזור לעיירת הולדתו אזימור כי שם היה שקט.

התנועה הציונית במרוקו

בין השנים 1954-1956, הייתה עלייה של כ 100,000 יהודים מן השכבות העממיות ונותרו כ 200,000 במרוקו כי היו הצהרות חיוביות של המלך שהיהודים הם שווים לאחר עצמאות מרוקו.

בשנת 1958, הצטרפה מרוקו לליגה הערבית, נאצר ביקר במרוקו ומאז התחילה הידרדרות היחס ליהודים והקשר שלהם לישראל, עד כדי הפסקת הדואר עם ישראל. איסור פעילות ציונית ובעקבות האווירה שיצרה העיתונות, התחילו ההתנכלויות לפעילים היהודיים הציוניים, איסור העלייה לישראל, טביעת אוניית "אגוז" ועוד.

התנועה הציונית במרוקו

תמונות של סיפור הסלקציה 1954

הסלקציה בעלייה משמעה היה שנאלצנו לעבור תהליכי מיון ולעמוד בקני המידה הברורים שהוגדרו על ידי הגורמים המחליטים על העלייה. כללי הסלקציה הגדירו את היהודים ככשירים לעלייה רק לאחר בדיקת מצב בריאותי, כושר עבודה, גודל המשפחה והתחייבות לעבודה תקלאית.

התנועה הציונית במרוקו

התנועה הציונית במרוקו

באורט קזבלנקה - הגיוס לתנועת דרור 1961

כנער בבית ספר אורט קזבלנקה, חבר אחד, ראה שיש לי דעות נחרצות
למען ישראל, והציע לי בסוד להתגייס לתנועה.

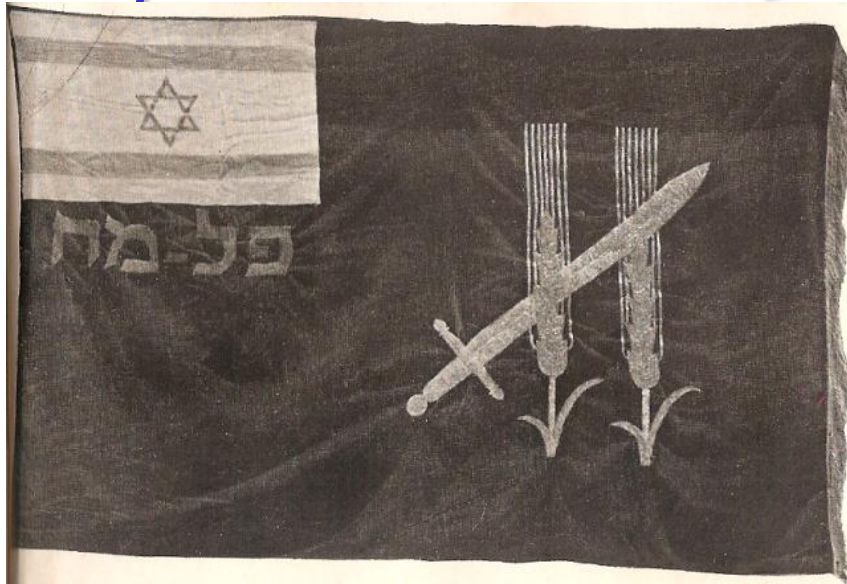
תנועת דרור במרוקו

בקזבלנקה הגיוס לתנועת דרור

בזמן חופשת סוף השבוע באורט , הגענו הביתה ומשם ירדנו למקלט , היה חשוך ומפחיד ואני כנער בן 15 וחצי הפגנתי אומץ , נדלקו נרות ומולי היו 2 אנשים עם מסכות בד ורואים רק את העיניים שלהם , עשו לי תחקיר על הנכונות שלי להתגייס לתנועה ציונית מחתרתית ואחרי כן נשבעתי על התנ"ך שאשמור סוד בשם דגל ישראל ודגל הפלמ"ח שנראו על הקיר .

תנועת דרור במרוקו

כאשר הייתה חופשת סוף השבוע באורט , הגענו לבית ומשם ירדנו למקלט , היה חשוך ומפחיד ואני כנער בין 15 וחצי הפגנתי אומץ , נדלקו נרות ומולי היו 2 אנשים עם מסכות בד ורואים רק את העניים שלהם , עשו לי תחקיר על הנכונות שלי להתגייס לתנועה ציונית מחתרתית ואחרי כן נשבעתי על התנ"ך שאשמור סוד בשם דגל ישראל ודגל הפלמ"ח שנראו על הקיר . עמוד שחוזר פעמיים צריך למחוק אותו ולהעביר את התמונה של הפלמח

תנועת דרור במרוקו

אחרי הטקס הועברנו לדירה תמימה בה היו אמצעי זהירות ושם קיבלנו חינוך ציוני ובמיוחד על תנועת דרור של אחדות העבודה .

היו לנו מפגשים של חברי התנועה ביער בין העיר קזבלנקה ורבאט , שם שרנו את התקווה והתחלנו לקבל הכשרה להקמת גרעין נוער ציוני .

במשך הזמן מוניתי לקצין בטחון שדואג להתנהגות , החלפת סיסמאות וסימנים וכו , היה מעניין וכדאי גם כיום לפעול בתנועה .

התנועה הציונית במרוקו

המידור בתנועה

תורת "המידור" שעברה בעל פה, אפשרה לתנועות ולקבוצות השונות לפעול במחתרת בצורה יעילה יחסית. המפקדים הגבוהים לא היו מוכרים לטוראים וכל אחד מכיר את קבוצתו בלבד.

כל קבוצה פעלה רק כאשר היה בטחון שלא "נשרפה", הכוונה ששירותי הביטחון המרוקאים שמו ידם על פעיל או פעילים של התנועה. את הנשרפים, היו מבריחים ועולים לארץ מוקדם יותר מתוכנית העלייה האישית. כאחראי בטחון של קבוצתי והמועדון שלנו, הייתי מגיע יותר מוקדם לסביבה של המועדון, מבחין שאין ספח של בולים מודבקים במקומות שנקבעו מראש וזה היה סימן ראשון שהדרך פנויה, האור לא דלוק במרפסת של הבית בו היינו נפגשים, לא דלוק. כי העיקרון היה כאשר צלצלו בכניסה לבית, היה צריך להדליק את אור ובמידה שהגיע איש זר האור היה נשאר דלוק.

תנועת דרור במרוקו

היה לי מקרה כאחראי על הביטחון הקבוצה ,

הגעתי לבניין של התנועה , בשכונה יוקרתית ,
וראיתי שדלוק האור של הדירה הפעילות שלנו .
לא נכנסתי לדירה ומיד הלכתי לכיכר ולתיבת
הדואר שנקבעה מראש והוספתי 3 ספחים של
בולים שמסמנות את הסכנה ואוסרות להגיע
לדירה , עד הודעה חדשה התברר אחרי כן
שהמדריך , נלקח לחקירה ועינויים ולא נשבר
בחקירתו ולא הסגיר אותנו .

בתנועת דרור במרוקו היינו חוד החנית של המסר
הציוני המגשים שהביא לעלייתם המאסיבית של
יהודי מרוקו לישראל .

העלייה שלנו לארץ

בקיץ 1963, בתום שנת הלימודים באורט, השפעתי על ההורים שלי שאנחנו צריכים לעלות לארץ כי הייתה הזדמנות של מבצע "יכין", וכך עשינו, ארזנו את הדרוש לנו, את הארגזים ויחד איתם עלינו על אוניית משא שהביאה אותנו למרסי בצרפת דרך ברצלונה.

לאחר שהייה של כחודש במחנה ארנאס שבמרסיי ולאחר ביקור אצל אחותי פאני בפריז, חזרנו למחנה, התארגנו והפלגנו ארצה באוניית נוסעים איטלקית בשם "פלאמניה" לחיפה.

שיר געגועים למולדת

Déplorable zion ! Qu'as-tu fait de ta gloire
Tout l'univers admire ta splendeur
Tu nés plus que poussière et de cette grandeur
Il ne nous reste plus que la triste mémoire

zion monte jusqu'au ciel élevée autrefois fois
Jusque l'enfer maintenant abaisse

Aux rives du Jourdain au champ aimé des cieux
Sacres monts fertiles vallées
Par cent miracles signalés

Du doux pays de nos aïeux
Serons-nous toujours exilés

תודה לכם